

Rasa, nacija i multietnička društva

Prof. dr Predrag Staletić

Природа – основа људских врста

- ❖ Услед деловања околине, људи који су живели у пределима са вечитим летима временом су попримили црну боју коже.
- ❖ У пределима са умереном климом и сменом годишњих доба су народи беле и жуте боје коже.
- ❖ Боја коже и физичка конституција утицала је да се на Земљи формирају расе (варијетети).

Инфериорне и доминантне врсте

- ❖ У далекој прошлости боја коже постала је разлог да се одређене људске скупине прогласе морално инфериорним и природно предодређеним за обављање тешких физичких послова.
- ❖ Неједнакости између људи засноване на разлици у раси (варијетету), која се најбоље огледа у боји коже - општа су карактеристика друштва прошлости, а како се друштво неравномерно развија, у извесној мери и садашњости - нашег времена.

Раса

- ❖ Гобино – Француз (XIX век) сматра се оцем расистичке теорије. Гобино разликује три расе: белу, црну и жуту.
- ❖ По њему, бела раса је у односу на друге супериорнија, због интелигенције и снаге воље (морала).
- ❖ Црна раса је у моралном погледу мање савршена и стабилна и карактеришу је одсуство морала и нагињање ка животињским начинима понашања. Мисли се да је својом теоријом утицао на Хитлера.
- ❖ У XX веку је доказано да не постоје јасно одвојене људске расе.
- ❖ Научници су одбацили појам расе, у смислу да су припадници одређени раса супериорнији од других.

Фактори настанка нације

- ❖ Нације су основни облици друштвеног груписања у савременом друштву.
- ❖ Национална идеја појавила се кад је економски развој почео да руши феудалне односе и да изнутра уједињава нације, односно кад је нова друштвена подела рада (продукт капиталистичких друштвено-економских односа у експанзији) поставила захтев за ширим просторима.
- ❖ За буђење и унутрашње повезивање народа у нације од одлучујућег значаја били су следећи економски интереси грађанске класе: 1. тежња за слободом трговине и индустрије; 2. тежња за стварањем компактног тржишта; 3. тежња за слободним најамним радником.

- ❖ Уз грађанску друштвену класу националне покрете подржавале су и друге друштвене снаге. Ту је пре свега било *сељаштво*, један од најбројнијих друштвених слојева у феудализму. Сељак се ослобађао кметске зависности, својим производима продирао је на слободно тржиште, поткопавао је феудалну испарцелисаност и локализам
- ❖ Француска грађанска револуција из 1789. године представља догађај од историјског значаја за рађање и развој националних покрета у Европи. У француској револуцији нација је завладала свешћу маса и дошла је до пуне афирмације њена револуционарно-демократска садржина.

❖ Национално буђење се, према томе, јавило као резултат укупног материјалног и духовног напретка народа који је долазио до изражаја на свим подручјима друштвеног живота. Овај процес одвијао се упоредо са гашењем елемената феудализма и са све снажни-јим продирањем капиталистичких елемената у друштвеном животу.

Елементи нације

- ❖ Битни елементи који конституишу нацију као друштвену заједницу били би следећи:
 1. *историјски карактер* (нација је историјска заједница, настала из народа, у процесу распадања феудализма и рађања грађанског друштва);
 2. *територија* (она је територијално јединствена, повезана заједница);
 3. *економски моменат* (нација је економским везама повезана друштвена заједница);
 4. *заједнички језик и блиска етничка и културна сродност.*

Нација и држава

- ❖ Држава је најважнија политичка организација нације. Она је најпотпунији израз националне индивидуалности и најјачи је инструмент остварења и заштите националних интереса према другим субјектима међународне заједнице. Баш због тога држава је највиши циљ сваког националног покрета.
- ❖ Нација и држава у савременом друштву упућене су једна на другу. За државу, нација је главни извор унутрашњег државног јединства у којем извору држава налази оправдање за своје постојање, односно оправдање за своју улогу искључивог репрезентанта националних интереса.

Нација између садашњости и будућности

У савременом друштву паралелно се одигравају два противречна друштвена процеса:

- ❖ у неразвијеним деловима света рађају се нове нације (на пример, бошњачка нација у Босни и Херцеговини)
- ❖ у развијеном свету национална идеја се у све већој мери превазилази кроз процес глобализације, унификације културе, кроз стварање мултиетничких друштава и све већи напредак у сфери комуникација.

Нација се превазилази на плану економије, језика и културе.

Етницитет

- ❖ Под појмом етницитет подразумевамо етничку припадност. Етницитет се односи на културну праксу и обичаје једне друштвене заједнице. Оно што једну етничку групу одваја од других јесте – језик, историја, порекло, религија, стилови облачења или украшавања (народне ношње).
- ❖ Етницитет је научено и усвојено из заједнице у којој је неко рођен. Није везано за генетско, расно.

Етничке мањине

- ❖ Нема етнички чистих држава. Нарочито после великих ратова и миграција становништва.
- ❖ Уопште узев, термин "мањина" синоним је за социјалну заједницу која припада одређеном етницитету и карактерише се мањим степеном културних, а понекад и политичких права у односу на већину. Можда је најбољи пример који илуструје однос мањина – већина у једној глобалној заједници везан за положај жене. Понекад се на жене гледа као на мањинску групу, иако у већини држава оне чине преко 50% процената популације. Жене су традиционално обесправљенији део друштва.

Предрасуде

- ❖ Предрасуде су најчешће (негативна) мишљења или ставови које припадници једне етничке групе имају према другој. Особе које робују предрасудама имају унапред изграђен став, заснован на гласинама, а не на доказима.
- ❖ Предрасуде се тешко мењају, а гаје их појединци. Нико тачно не зна шта појединац о овом или оном етницитету мисли. Они који имају предрасуде према једној групи – одбијају да чују супротно мишљење.
- ❖ Предрасуде црнаца о белцима и белаца о црнцима

Модели етничке интеграције

- ❖ **Асимилација.** Имигранти (трајни усељеници) напуштају обичаје и обрасце понашања својих предака, утапајући се у правила понашања већине. Типична земља асимилације јесте Америка. Досељеници су се одрекли свог језика и културе и постали су Американци.
- ❖ **Лонац за растапање.** Ради се о једном нарочитом обрасцу изградње мултиетничког друштва. Традиције и обичаји досељеничког становништва нису напуштени, већ обликују и дају допринос непрекидно променљивом друштвеном миљеу културе новог друштва.
- ❖ **Културни плурализам.** Услов за успешно развијање и функционисање мултиетничког друштва јесте постојање културног плурализма. Културним плурализмом називамо политику или мере чији је циљ - подстицање развоја плуралног друштва, у којем се вреднују и признају различите подкултуре

Дијаспоре

- ❖ Дијаспору сачињава становништво једне етничке групе које се налази делимично у расељењу, у једној или у више држава. **Дијаспора се састоји од миграната и имиграната,**
- ❖ Чланови дијаспоре су распршени по целом свету, али елементи кохезије, колективне свести који их уједињују јесу **језик, религија, историја.** Такође, оно што их уједињује јесте **веровање у могућност повратка у земљу матицу.** Осећај солидарности са члановима који живе у матици, осећај солидарности са члановима исте заједнице (нпр. демонстрације наших људи у Лондону и Паризу за време рата 1999).
- ❖ Већина савремених држава има своју дијаспору. Око три милиона Мађара живи у румунској провинцији Ердељ. Велику дијаспору има и Грчка. Наша дијаспора настањује земље Европске Уније – Немачку, Француску, Аустрију

Q&A
